

Antropologie pro sociální práci

**- rozvedení filosofické
části předmětu.**

Tento učební materiál vznikl v rámci projektu *Inovace studijního programu Pastorační a sociální práce ETF UK (CZ.2.17/3.1.00/33279)* spolufinancovaného z prostředků Evropského sociálního fondu, státního rozpočtu České republiky a rozpočtu hlavního města Prahy.

Evropský sociální fond – Operační program Praha Adaptability
Praha & EU: Investujeme do vaší budoucnosti

Úvod do předmětu.

- Současná relevance, situace, užití
 - Problém znalosti svého já (Schopenhauer)
 - Ahtila – alternativní umělecké sondy
 - Sociální práce (téma svobody)

- „The Finnish artist, Eija-Liisa Ahtila (b. 1959), first came to prominence in the early 1990s. Her work deals with the theme of human relationships - within families, between lovers, among genders - drawn from the artist's own experience and observations“

- <http://www.tate.org.uk/about/tatereport/2004/exhibitions/modern.htm>

Room 1 > Dog Bites, 1992–7

Colour photographs. Courtesy Roger Pailhas Gallery, Marseille. ©The artist.

In this early series of photographs, a young woman is captured in an array of poses mimicking the body language of a dog. Stretching, crouching, begging, she appears to replicate the actions of a pet striving to please its owner. The images are humorous but unsettling.

Ahtila is equivocal about the person depicted in the photographs, refusing to identify the woman, or even confirm authorship of the work. After suggestions that the model could be the artist herself, Ahtila published an accompanying text entitled *The woman is not me*. She wrote: 'What happened when I or we took the photos? Did I extend my body - postures and attitudes - the history of my character, upon her body? If the point in the photos is posing and my friend is doing it, isn't she doing it all? Was she making the photos and I taking them? So maybe I'll ask you, am I not the woman?'

Novověké dějiny antropologie.

- Antropologie jako filozofie (Sokrates, Platon...)
- Antropologie jako nově utvářející se obor:

Navazuje na předchozí fil. myšlenkovou tradici:

např. Kantovy 4 otázky: co mohu vědět, co mám dělat, v co mohu doufat, co jsem? (1781)

1928 Stupně organického a člověk - H. Plessner

1928 Místo člověka v kosmu – M.Scheler

1940 Člověk, jeho přirozenost a místo ve světě – A. Gehlen

1945 An Essay on Man – E.Cassirer

Způsoby tazání se po člověku.

- Předvědění. Hermeneutický a antropologický kruh.
- Metoda FA: ontologická reflexe, transcendentální reflexe, fenomenologie a fenomenologická reflexe..
- Role speciálních věd. Reflexe jako východisko pro FA. Privilegovaný fenomén.
- Vztah FA k teologické antropologii a jiným disciplínám.

Metoda zkoumání člověka

1. Fenomenologický pohled na člověka ve vztahu ke světu.
2. Fenomenologický pohled na bytí člověka.
3. Ontologická reflexe bytí člověka. Člověk jako „podstata“.
4. Člověk v typicky lidském rozvinutí, naplnění svého lidství

(dle E.Coretha)

Metoda zkoumání člověka

- Člověk zkoumaný zvnějšku
- Člověk jak se sobě jeví
- Člověk ve vztahu (člověk jako osoba)

(dle J.Sokola)

Dějiny pojetí člověka

- Řecko – předsokratičtí filosofové, antika
- Křesťanství – ranný středověk, Augustin, personální přístup, dualismus (Platoň); hyle-morfismus (Aristotelés), T.Akvinský
- Empirismus - Racionalismus
- Antropologický obrat ve spekulativní filozofii (materialismus, evolucionismus - existencialismus a personalismus - fenomenologie a ontologie člověka).

I. Člověk ve vztahu ke světu

- Ptáme se „kdo je člověk“ nebo „co je člověk“?
- Zkušenost se sebou ve světě: vně a uvnitř, vázanost a volnost ...co utváří onu dialektickou síť? Vázanost i odstup. Subjektivita i objektivita
- Pojem světa, základní zkušenost se světem.

Úvodní metodické poznámky

- předvědění: **vrženost** do světa, není to **nevědomá existence**, ptaním přesahují to, co je dáno.
- předvědění: předporozumění (pozor na ně), sebepochopení je sebe nepochopení
- u člověka jde o celek, ten "nepochopíme,"
- speciální vědy a jejich nedostatečnost
- výrazy: metoda: ptáme se po člověku: proč se ptáme, na co se ptáme, jakou metodou se ptáme, ...?

Úvodní metodické poznámky II.

- fenomenologická metoda (Husserl), transcendentální metoda (Kant), ontologická reflexe (Aristotelés, Heidegger)
- stručné vysvětlení metod, silné a slabé stránky, výhody pro užití v přístupu k člověku

Základní struktury světa

- APRIORI určuje nás
- DANÝ OBJEKTIVNĚ
- PRVOTNÍ
- VNĚJŠÍ SVĚT
- PASVINÍ

- DANOST,
- POZNATELNOST
- FIXNÍ
-

A POSTERIORI reflektovaný
VNÍMANÝ SUBJEKTIVNĚ
DRUHOTNÝ V NÁS
VNITŘNÍ SVĚT V NÁS
AKTIVNÍ

SVBODA CHTĚNÍ
POZNÁNÍ
MĚNÍ SE, DYNAMIKA
MĚNÍ PŘEDPOROZUMĚNÍ,
SVĚT JE FLEXIBLNÍ

Chování člověka – typické znaky

- 1. BIOLOGICKY NESPECIALIZOVANÝ
- 2. CHUDOBA INSTINKTŮ
- 3. NEHOTOVOST ČLOVĚKA

Nietzsche - odpověď na svět - svou mocí, vůlí

Sartre – člov. je jen to co ze sebe udělá

Strauss – přejímání sociologických struktur

- 4. SVOBODA VŮČI PUDŮM
- 5. SCHOPNOST DISTANCE
- 6. VIDĚNÍ CELKU

ZÁKLADNÍ SVOBODA

- **Helmut Plessner** : filozofická fenomenologicko–ontologická antropologie): 3 zákony
- a) PŘIROZENÁ UMĚLOST (člověk si musí uměle pomáhat)
- b) ZPROSTŘEDKOVANÁ BEZPROSTŘEDNOST (svoboda, vynálezy)
- c) UTOPICKÉ STANOVISŤE (Bůh jako apriorní jádro religiozity, jako hledání pevného)
- Základní svoboda je vázána společným zákonem „zprostředkované bezprostřednosti“

II. Sebe-uskutečnění člověka

- Vědomí sebe a lidská subjektivita.
- Poznání smyslové a duchovní : pojmy, soudy, úsudky. Jazyk a jeho role
- **Problematika svobody: možnost svobodného lidského chtění a svobodné vůle.**
- **Mravnost jako lidské specifikum: hodnota a její zdůvodnění. Celostní přístup k člověku.**
- **Kombinace vědění a jednání, tj. teorie a praxe**

K problematice svobody a svobodného chtění

- a) Svoboda a její pojem: jsme svobodní?
- b) Problém svobody: dvě různá pojetí svobody.
- c) Zkušenost se svobodou
- d) Podstata svobody
- e) Námitky proti svobodě

K mravnosti a mravnímu jednání

- a) Fenomén mravnosti - Je mravnost obecná všem lidem?
- b) Výklad mravnosti - Je hypotéza o výkladu mravnosti formou ne-existujících platných hodnot (neudržitelná?)
- c) Dobro a hodnota - intelektuální hodnota pravdy
- d) Mravní hodnota - Mravní dobro a zlo. Vyplývá z toho, že svobodný člověk může dělat dobro, že také má dělat dobro?

Celostní pohled na člověka

- Totalita člověka - vyrovnanost lidského bytí s rolí instinktů. Tzn. že mravní! hodnota v sobě obsahuje všechny hodnoty ... tělesné, duchovní, intelektuální.
- Finalita – jde o to abychom od bytí vyšli k povinnosti dospět tam co máme být. Díky mravnímu povinování – jak v imanentních, tak i v transcendentních cílech.

teologická interpretace

- Otevřenost lidského poznání a chtění vede Coretha k postulátu absolutna a nekonečna (TA je nazývá Bůh)
- (Mravní jednání vedoucí k totalitě má za cíl uspokojit lidské zaměření do nekonečna v Bohu.)

Teorie (poznání) a praxe (jednání)

- a) Rozdíl mezi *via activa* a *via contemplativa*
- b) Vědění a chtění a jejich vztah. V úkonu duchovního poznání a chtění jde o dosažení identity subjektu a objektu.
- c) Funkce poznání – popište ji.
- d) Chtění a jednání – „Čím více se (člověk) oddává (druhému), aniž hledá sám sebe, tím více sám sebe nalézá v realizaci svých nejvyšších možností.“ (str.124) Kde zde Coreth vidí filozoficky vykazatelnou strukturu?

III. Podstata člověka.

Pojem osoby.

- Osoba jako pojem
- Pojem duše: výraz pro vyjádření duchovní, psychické a živoucí stránky člověka
- Role lidského ducha a role lidského těla v celostním pohledu na člověka
- Pojem osoby, osobního vztahu. Osoba jako role.
- Důvody pro úvahy o nesmrtelnosti.

IV. Lidský potenciál a možnost sebe-rozvinutí člověka

- Mezilidský vztah. Hodnota člověka a možnost transcendence.
- Jednotlivec, společnost a společenství.
- Principy solidarity a subsidiarity. Člověk jako společenský živočich.
- Dějinný rozměr člověka. Stárnutí. Smrt.
- Hledání smyslu. Základ smyslu je nekompromisně požadován.
- **Cesta ke smyslu je cestou k transcendenci.**

Role náboženství

- Podstata náboženství: svobodné personální uznání a uctívání Boha ve všech dimenzích lidské osoby
- Smysl lidské existence: je vyjadřována náboženstvím. Transcendence je v něm vyjádřena.

Závěr – křehkost člověka

- Pokus o vystižení povahy a podstaty člověka poukazuje na neuchopitelnost jeho výjimečnosti, jeho schopností, jeho určenosti.
- Na druhé straně se ukazuje jeho slabost, křehkost, potřebnost.
- Filosofická antropologie se snaží praktickým oborům tuto zvláštnost přiblížit a porozumět jí.